

ויקרא רבה פרשה כ' (בהשמטות) – מקורות לשיעור תנ"ך

א אחרי מות שני בני אהרן

ר' שמעון פתח: (קהלת ט): **הכל כאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע.**

לצדיק, זה נח, שנאמר בו (בראשית ו): **איש צדיק.**

אמר ר' יוחנן בשם רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי: נח כשיצא מן התיבה הכישו הארי ושברו ולא היה כשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו.

ולרשע, זה פרעה נכה, כיון שביקש לישב על הכסא של שלמה לא היה יודע מנהגיו, הכישו ארי ושברו.

זה מת צולע וזה מת צולע, היינו דכתיב: **מקרה אחד לצדיק ולרשע.**

לטוב ולטהור ולטמא

לטוב, זה משה, שנאמר: (שמות א): **ותרא אותו כי טוב הוא.** ר' מאיר אומר: שנולד מהול.

ולטהור, זה אהרן שהיה עוסק בטהרתן של ישראל, שנאמר (מלאכי ב): **בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון.**

ולטמא, אלו מרגלים, אלו אמרו שבחה של ארץ ישראל, ואלו אמרו גנאי.

אלו לא נכנסו ואלו לא נכנסו, היינו דכתיב: **לטוב ולטהור ולטמא.** [...]

דבר אחר:

מקרה אחד, אלו בני אהרן דכתיב בהון (מלאכי ב): **בשלום ובמישור.**

לרשע, זה עדת קרח דכתיב בהון (במדבר טז): **סורו נא וגו'.**

אלו נכנסו להקריב במחלוקת ויצאו שרופין.

ואלו נכנסו להקריב שלא במחלוקת ויצאו שרופין:

ב ר' לוי פתח: (תהלים עה): **אמרתי להוללים אל תהולו [...]** **ולרשעים אל תרימו קרן**

אמר להם הקב"ה לרשעים: הצדיקים לא שמחו בעולמי ואתם מבקשין לשמוח! [...]

אברהם לא שמח בעולמי ואתם מבקשים לשמוח!?

נולד לו בן למאה שנה ובסוף א"ל הקדוש ברוך הוא: **קח נא את בנך**, והלך אברהם מהלך ג' ימים. לאחר ג' ימים ראה ענן קשור על גב ההר.

א"ל: מה אתה רואה?

אמר ליה: ענן קשור על גב ההר, אני רואה.

אמר לישמעאל ולאליעזר: רואים אתם כלום?

אמרו ליה: לאו.

א"ל: הואיל ואינכם רואים כלום וחמור זה אינו רואה, **שבו לכם פה עם החמור**, עם הדומים לחמור. נטל את יצחק בנו והעלהו הרים והורידו גבעות העלהו על אחד מן ההרים, ובנה מזבח, וסדר עצים, וערך מערכה, ונטל את הסכין לשוחטו ואלולי שקראו מלאך מן השמים כבר היה נשחט.

[...], **הדא הוא דכתיב (בראשית כג): ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה.**

ומהיכן בא?

ר' יהודה ב"ר סימון אמר: מהר המוריה בא והיה אברהם מהרהר בלבו ואומר:

שמא ח"ו נמצא בו פסול ולא נתקבל קרבנו?

יצתה בת קול ואומרת לו (קהלת ט): **לך אכול בשמחה לחמך.**

ישראל לא שמחו בעולמי שמח ישראל בעושי אינו אומר, אלא **ישמח**, עתידין הן לשמוח במעשיו של הקב"ה. לעתיד לבוא כביכול הקדוש ברוך הוא לא שמח בעולמו, שמח ה' במעשיו אינו אומר, אלא **ישמח**, עתיד הקב"ה לשמוח במעשיהם של צדיקים לעתיד לבוא.

אלישבע בת עמינדב לא שמחה בעולם שראתה ה' כתרים ביום אחד:

יבמה מלך, אחיה נשיא, בעלה כהן גדול, שני בניה ב' סגני כהונה, פנחס בן בנה משוח מלחמה.

כיון שנכנסו בניה להקריב ונשרפו נהפכה שמחתה לאבל, הדא הוא דכתיב: **אחרי מות שני בני אהרן:**

ג ר' אבא בר כהנא פתח: (שם ב): **לשחוק אמרתי מהולל**, אם הדין דחוכא מעורב מה חדותא מהניא?!
מעשה באחד מגדולי כבול שהיה משיא את בנו וברביעי שלו זימן אצלו אורחים, משאכלו ושנו והטיבו את לבם, אמר לבנו: עלה והביא לנו חבית אחד מן העליה, כיון שעלה הכישו נחש ומת. המתין לו לירד ולא ירד.
 אמר: אני עולה ורואה מה טיבו של בני. עלה ומצאו שהכישו נחש ומת ומוטל בין החביות. המתין עד שגמרו סעודתן.
 אמר להם: רבותי! לא לברך את בני ברכת חתנים באתם?! - אלא ברכו עליו ברכת אבלים!
 לא להכניס את בני לחופה באתם?! - באו והכניסוהו לקברו!
 הפטיר עליו ר' זכאי דמין כבול **לשחוק אמרתי מהולל**: [...]

ה ר' אחא ור' זעירא פתח: (איוב לו): **אף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו**.
 מהו ויתר יקפץ? כמה דאת אמר: (ויקרא יא): **לנתר בהן על הארץ**.
 אמר הקב"ה: לא יהיו בניו של אהרן דומין למטהו שנכנס יבש ויצא לח. טיטוס הרשע נכנס לבית קדשי הקדשים וחרבו שלופה בידו. גידר את הפרוכת ויצאת חרבו מלאה דם, נכנס בשלום ויצא בשלום.
 ובניו של אהרן נכנסו להקריב ויצאו שרופים, הדא הוא דכתיב: **אחרי מות שני בני אהרן**:

ו ר' ברכיה פתח: (משלי יז): **גם ענוש לצדיק לא טוב**.
 אמר הקדוש ברוך הוא: אף על פי שענשתי את אהרן ולקחתי שני בניו ממנו **לא טוב**, אלא (שם): **להכות נדיבים על יושר**, הדא הוא דכתיב: **אחרי מות**.

תני, ר' אליעזר: לא מתו בניו של אהרן, אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן.
ומעשה בתלמיד אחד שהורה לפני רבו ר' אליעזר אמר לאימא שלום: אי לאשתו של זה אינו מוציא שבתו! לא באת שבתו עד שמת. נכנסו חכמים אצלו. א"ל: נביא אתה?!
 אמר להם: (עמוס ז): **לא נביא אנכי ולא בן נביא**, אלא כך מקובלני כל המורה הלכה לפני רבו חייב מיתה:
ז תני, ר' אלעזר: אסור לתלמיד להורות לפני רבו עד שיהיה רחוק לו י"ב מיל כמחנה ישראל, הדא הוא דכתיב (במדבר לג): **ויחנו**

על הירדן.

וכמה הם י"ב מיל?

ר' תנחום ב"ר ירמיה הוה בחפר הוה שיילין ביה והוא מורה.
 אמרו לו: לא כן אלפיך בי מדרשא, אסור לתלמיד להורות לפני רבו עד י"ב מיל.
 והא רבי מני רבך יתיב בצפורי?!
 אמר להון: יתי עלי אין ידעית! מן ההיא ענתה לא אורי:

ח בר קפרא בשם ר' ירמיה בן אלעזר אמר: בשביל ד' דברים מתו בניו של אהרן:
על הקריבה, ועל הקרבה, על אש זרה, ועל שלא נטלו עצה זה מזה.

על הקריבה, שנכנסו לפני ולפנים.

ועל הקרבה, שהקריבו קרבן שלא נצטוו.

על אש זרה אש, מבית כירים הכניסו.

ועל שלא נטלו עצה, זה מזה שנאמר (שם יז): **איש מחתתו**, איש מעצמו עשו, שלא נטלו עצה זה מזה.

אמר רבי ירמיה בן אלעזר: בד' מקומות מזכיר מיתתן של בני אהרן ובכולן מזכיר סורחנן.
 כל כך למה? להודיעך שלא היה בידם, אלא עון זה בלבד.

אמר רבי אלעזר המודעי: בא וראה כמה מיתתן של בני אהרן יקרה לפני הקב"ה שכל מקום שמזכיר מיתתן מזכיר סורחנן.
 כל כך למה? להודיעך שלא יהא פתחון פה לבאי עולם לומר מעשים מקולקלים היו בידם בסתר שעל ידי כן מתו:

ט ר' מני דשאב ורבי יהושע דסכנין ור' יוחנן בשם ר' לוי אמרו: בשביל ד' דברים מתו בני אהרן ובכולן כתיב בהם מיתה:

על שהיו שתויי יין וכתיב בו מיתה, שנאמר (ויקרא י'): **יין ושכר אל תשת** ועל ידי שהיו מחוסרי בגדים וכתיב בו מיתה, שנאמר (שמות כח): **והיו על אהרן ועל בניו**. ומה היו חסרין? מעיל שכתוב בו מיתה, שנאמר (שם): **והיה על אהרן לשרת**. וע"י שנכנסו בלא רחיצת ידים ורגלים, שנאמר (שם ל'): **ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו**. וכתיב: **בבאם אל אהל מועד ירחצו מים**. ועל ידי שלא היו להם בנים וכתיב בו מיתה, הדא הוא דכתיב (במדבר ג'): **וימת נדב ואביהוא**. אבא חנין אומר: ע"י שלא היה להם נשים, דכתיב: **וכפר בעדו ובעד ביתו**. ביתו, זו אשתו:

י ר' לוי אמר: שחצים היו.

הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם. מה היו אומרים?

אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו!

ר' מנחמא בשם ר' יהושע בן נחמיה אמר: (תהלים עח): **בחוריו אכלה אש**.

למה בחוריו אכלה אש?

משום בתולותיו לא הוללו.

ועוד מן הדא (שמות כד): **ואל משה אמר עלה אל ה'**, מלמד שהיו משה ואהרן הולכין תחלה, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן ואומרים: מתי ב' זקנים הללו מתים ואנו נוהגין שררה על הציבור.

ר' יודן בשם ר' איבו אמר: בפייהם אמרו זה לזה. ר' פנחס אמר: בלבם הרהרו.

אמר רבי ברכיה: אמר להם הקדוש ברוך הוא (משלי כז): **אל תתהלל ביום מחור**, הרבה סייחין מתו ונעשו עורותיהן שטוחין על גבי אמותיהן.

ועוד מן הדא (שמות כד): **ואל אצילי בני ישראל**

אמר רבי פנחס: מכאן שהיו ראויין להשלחת יד.

דאמר רבי יהושע וכי קילורין עלת עמהן מסיני, דאת אמר ויחזו את האלהים!?

אלא מלמד שזנו עיניהם מן השכינה ויחזו את האלהים, כאדם שמביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה.

ר' יוחנן אמר: אכילה ודאי, כמה דאת אמר: (משלי יז): **באור פני מלך חיים**.

אמר רבי תנחומא: מלמד שפרעו את ראשיהן, וגיסו לבם, וזנו עיניהם מן השכינה.

רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר: משה לא זן עיניו מן השכינה, ונהנה מן השכינה.

לא זן עיניו מן השכינה, שנאמר (שמות ג'): **ויסתר משה פניו**.

ונהנה מן השכינה מנין?

שנאמר (שם לד'): **ומשה לא ידע כי קרן עור פניו**.

בשכר ויסתר, זכה (שם לג'): **ודבר ה' אל משה פנים אל פנים**.

בשכר כי ירא, זכה ויראו מגשת אליו.

בשכר מהביט, זכה (במדבר יב): **ותמונת ה' יביט**.

נדב ואביהוא זנו עיניהם מן השכינה, ולא נהנו ממנה, מן הדא (שם ג'): **וימת נדב ואביהוא לפני ה'**.

וכי לפני ה' מתו?!

אלא מלמד שהיה קשה לפני הקב"ה בשעה שבניהם של צדיקים מתים בחייהם. [...]